

vymáhané světlu veřejnosti znova vydávám, na pochybnostech nejsa, že světu vzdělanému přemilá tato moje snaha bude, kterouž i spisy jinými, nikterak nedůležitými, prokázati usilují. Zdráv buď a dobré mysli, čtenáři, necht' kdokoliv jsi, a toho, jenž oblast moudrých ctí, přízní svou podporuj.

O ZEMÍ INDIJSKÝCH PUSTOŠENÍ A VYLIDŇOVÁNÍ

Roku tisícího čtyřstého devadesátého druhého Indie nalezeny a objeveny byly; následujícího roku začaly býti obývány Španěly křesťanskými tím způsobem, že (jest tomu nyní čtyřicet devět let) jisté Španělů množství tam se vydalo. Nejprve však přistáli u Ostrova Španělského,*) který zajisté přerodný jest a pro velikost svou a dlouhost, neboť měří šest set mil v obvodu, byl onoho času slavný. Se všech stran pak obklopen jest ostrovy téměř bez čísla, které, jak jsem viděl, byly lidstvem a obyvatelstvem domácím tak hustě zaplněné, že sotva by bylo možné nalézt na celém světě jiný kraj obyvateli tak mnohými oplývá jící. Země pevná pak, která jest vzdálena od tohoto ostrova 12 set padesát a několik mil, do dlouhosti se táhne, která při břehu moře činí přes deset tisíc objevených mil; tyto země jsou již objevené a postupem času mnohé další odkrývány jsou, všechny lidu plné jako úly. A takové množství tyto kraje obývá a v nich sídlí, až se zdá, jako by Všemohoucí do těchto končin byl shromáždil a povolal větší část lidstva.

Lidé tito, kteří pro množství sečtení býti nemohli, tak od Boha stvoření byli, aby v prostotě se radovali, lstivosti, obmyslnosti a zlovůle veškeré prosti jsouce a nectností těmto odklonění, přirozených pánů svých neposlušnější a jim nejvěrnější; vůči samotným pak Španělům, kterým jako poddaní slouží, jsou pokorní, trpěliví a mírumilovní; a posléze, aby odvrácení od svárů

*) Dnešní zeměpisná jména i jiné informace najde čtenář v II. díle (Data zeměpisná a dějepisná), jenž začíná na straně 133.

a všelikého buřičství, a prosti vši pomstychtivosti žili.

Lid tento jest velmi útlý a těla velmi chatrného a povětrí tamní tak oslabující a nestejné, že těžkou práci snést nemůže; a lidé při robotě za několik málo let posleze velmi snadno nějakou nemocí umírají; neboť ani knížat a pánů našich dětí, které u nás v blahobytu a všeho dostatku vyrůstají, nad zroence jejich sprostných zemědělců jemnější a útlejší nejsou. Národ tento jest velmi chudý a všeho postrádající, po dočasných státech nebažící, a proto nikterak pyšný; ani ctižádostivý. Takovým vpravdě živi se pokrmem, že potrava Svatých otců v poušti skrovnější a méně jemná nebyla. Oděvem jejich jest nahota a toliko hanbu svou příkrývají houní jednoho lokte dlouhosti nebo látkou zděli nejvýše loktů dvě, kteráž jim slouží za šat nejslavnostnější a nejteplejší. Ke spánku uléhají na rohožku, a ti, kteří bohatší jsou, užívají jako lože sítě čtvercové, za uzly na rozích přivázané a zavěšené, kteroužto obyvatelé ostrova Hispanioly v řeči své nazývají Hamekas. Lidé tito nadání jsou myslí bystrou a účelivou; lid jest účelivý a veškeré vzdělanosti schopný a k přijetí svatého našeho katolického náboženství vlezpůsobilý; a nikoliv také nešikovný v přijímání dobrých mravů, neboť tolika překážkami jako ostatní lidský rod od nich odváděni nejsou: takže když i jen letmo okusí prvního, smíleli tak říci, sousta víry, takovou touhou a zápalem k přijímání Svátostí církve a k obcování službám Božím unášeni jsou, že i samotným duchovním největší a jedinečné trpělivosti třeba jest, aby horlivosti takovéto obstáli. A abych s tímto skončil, často jsem z úst Španělů samotných (kteří dobrou povahu u nich rozpoznanou popřítí nemohli) slyšel, že toliko Boha poznání třeba jim jest, aby lid tento byl celého světa nejlepší.

Na ovečky tak mírné a řečenými vlastnostmi od Všemohoucího nadané, jako tygři, vlci a nejukrutnější lvi dlouhým hladem sužování Španělé vtrhli, a od oněch dob po čtyřicet let nic jiného nedělali a item nic jiného dělali nechťeli a do dnešního dne ničím jiným se nezabý-

vají než vražděním těchto nebohých, které rozličnými, do té doby nikým nevidanými a nikde neslýchanými druhy mučení a sužování (kterých jistá část dále popsána bude) tak nelidsky a litě tisknou a drásají, že ze tří milionů domácích lidí, které jen samotný ostrov Hispaniola obsahoval, sotva tři sta pozůstalo. Cuba pak ostrov, který se prostírá dlouhostí jako z Valladolidu do Říma, opuštěn již a neobdělán v vsutinách leží. Ostrovy Svatého Jana a Yamaycu, oba velké a kdysi úrodné, viděti lze opuštěné a zpustošené. Item tak ostrovy Lucayské, které sousedí s onou částí Hispanioly a Cuby, která k severu hledí, a kterýchž počet šedesát nebo kolem šedesáti jest. Také ostrovy obecně Ostrovy Obrů zvané a jiné, z nichž ten, který méně úrodný byl, úrodností předěh zahradu královskou v Hispalii (aniž nejlepší a nejzdravější umírněnosti povětrí se mu nedostávalo) již všeho obyvatelstva zbavené jest viděti; kdyžť přes pět set tisíc lidí v krajínách těchto (před vpádem Španělů) zde žilo; z části vraždami vyhlazeni, z části násilím odvláčeni byli, aby pracovali v dolech ostrova Hispaniola, který bez obyvatelstva původního zůstal. Když loď kterási tyto ostrovy navštívila, aby po kosení paběrky sebrány byly (neboť křesťan kterýsi počestný, zbožnosti a slitováním byv pohnut, nebezpečnou tuto cestu podstupil, aby několik alespoň duší k poznání Ježíše Krista přivedl), toliko jedenáct lidí, které jsem sám viděl, bylo nalezeno. Další ostrovy, počtem třiceti, jež kolem ostrova jménem Svatého Jana nazvaného leží, o všechno obyvatelstvo oloupeny jsou. Kteréžto ostrovy přesahují dlouhostí dva tisíce mil a přece jsou všechny vyliďněné, a pozůstaly bez obyvatel, osídlenců a domácích lidí.

A pokud země pevné se dotýká, jisti jsme, že naši Španělé nelidskými, krutými a bezbožnými činy svými vyliďnili, zplenili a v poušť uvedli deset království většího rozsahu než celé Španělsko, pod čímž i království Aragonské a Portugalské jest zahrnuto, které činí dlouhostí dvakrát vzdálenost z Valladolidu do Jerusálema, což jest dva tisíce mil.

My pak jako jisté prohlásiti se odvažujeme, že v čase oněch čtyřiceti let, za kterých v oněch krajinách Ibero-vé hrůzovládu svou provozovali, nespravedlivě přes dva-náct milionů lidí (v čemž započtení jsou muži, ženy a děti) zahubeno bylo. A nedomnívám se, že bych pravdě křivdil, kdybych řekl, že přes patnáct milionů lidí daň smrti životu zaplatilo.

Do dnešního dne viděti lze v bédné trosky obrácené země, nad něž sotva které na světě lidnější byly.

Ti, kdož od dálných břehů Španělska k těmto ostrovům připluli a kteří křesťany býti se chlubili, obzvláště dvěma způsoby se jali ubohý tento národ s povrchu zemského shlazovati a mýtití. Z nichž prvý jest nespravedlivá, krutá, krvavá válka, kterou vedli. Druhý způsob jest v tom, že vraždili všechny, kdo se pokoušeli pouta nešťastného tohoto zajetí zlomiti a někdejší svobody znovu získati (což učiniti dychtili a před se brali právě nejvznešenější z nich, a muži zdatní a stateční). Z obyvatel nepravostnou válkou vyhubených dopřáli toliko ženám a dětem na živu zůstatí; potom však na ně vkládali jho tak sladké, že život dobytčat horší není. Pod tyto dva hlavní druhy hrůzovlády lze shrnouti podřadné druhy nekonečného počtu způsobů, jakých užívali k hubení a ničení tohoto národa.

Jediným účelem a cílem tohoto španělského ničení nekonečného množství oněch lidí bylo zlato; a snaha Španělů, aby v krátkém čase zbohatnuvše jakoby jediným skokem dosáhli postavení a hodností, jež jim nepříslušely. A posléze, abych to in summa řekl, jejich lakota a ctižádost, nad něž horší skoro nelze vymysleti; dále celé této věci rukojeť poskytla neuvěřitelná bohatství oněch zemí a pokora a trpělivost obyvatel, jež přístup k zemím snadnějším učinila. Neboť v takovém opovržení Indižce měli (pravdivě mluvím o věcech, které jsem viděl), že s nimi zacházeli ne jako se zvířaty (a kéž by se Bohu líbilo, aby s nimi jednali alespoň jako se zvířaty, a aby si jich jako zvířat cenili!), ale jako s odporným hnojem a blátem s nimi nakládali. A tak o jejich duši

a život starostliví byli, že řečený počet Indižců, o veškeru víru a o Svátosti připravený, život za smrt vyměnil. A na pravdě nemenší, než co před tím řečeno, se zakládá (což ani samotní hrůzovládci a kati bez stigmatu lži popřítí nemohou), že Ibero-vé od Indižců nikdy žádné újmy neutrpěli, ba naopak spíše jako s nebe sestoupivší zbožňováni byli, pokud nekonečnými křivdami, násilným mučením a bezprávným vražděním svých soukmenovců z omylu vyvedeni byvše, Indižci nebyli donuceni sáhnouti ke zbraním.

O ostrovu Hispaniola

Na tomto ostrovu, u něhož, jak jsme řekli, Španěle první přistáli, vzala svůj počátek krvavá vraždění a nešťastí lidí; ženy totiž a děti Indižcům násilím brali, aby jim sloužily, a zle jich užívali, skutkem tělesným s nimi

násilně hřešící; jejich živobytí pak, opatřené s velkou námahou a velkou prací, jim vyjídali, nespokojující se tím, co jim jeden každý z nich zdarma dával podle sil svých a možností, které povždy velmi skrovné jsou, (neboť jen co nejnútnejšího k životu jest třeba, bez jakéhokoliv přebytku v domě chovají); ale co třem indijským rodinám, z nichž každá čítá deset lidí, k obživě na celý měsíc stačí, jeden Španěl za jediný den obžerně a nad člověčí potřebu jim snědl. A tak těmito zly krušení a takovými útrapami a násilím sužovaní začali poznávat, že takoví lidé z nebe posláni nebyli. A proto počali jedni potraviny a jiní ženy a děti ve skrýších ukrývat; jiní zase, aby se vyhnuli lidem tak tvrdých a hrozných způsobů, vyhledávali horské srázy. Iberové je pochyťovali a nejen pěstmi je tepali a dýkami a zločinnými ranami holí je zastavovali, ale ani se neostýchali násilné ruce vztahovati na představené obcí a států. A tak dalece zašla jejich troufalost a nestoudnost, že kterýsi hejtman násilí učiniti se odvážil manželce nejmocnějšího krále všeho ostrova. Od onoho času pak počali Indiijci přemýšlet, jakým způsobem a kterak by Španěle ze svého kraje vypudili; a ti, kdož již déle vydržeti nemohli, sáhli ke zbraním. Leč jaké, Bože dobrý, zbraně to byly? Podobnější jest jejich zbraň i zbroj rákosům, s nimiž si hrají chlapi na vojáky, než zbraním mužů.

Což vidouce Španělé, sedící na ušlechtilých koních a dobře opatření meči a dřevci, započali s krvavými svými řežemi a válečnými úskoky; a projíždějíce městy i vesnicemi, žádného věku ani pohlaví ani rodiček ani žen těchtoných nešetřili, ba životy jim otvírali a za živa na kusy je trhali. A fanty pokládajíce zároveň se sázeli a předstihovali, kdo jedním mávnutím meče člověka v pase rozpáře nebo rozpoltí; nebo kdo s větší dovedností stětím hlavy člověka v trup zmrzačený změní, anebo věru kdo s větší pílí dokáže špičku meče hroužiti do lidských vnitřností.

Pacholátka rvali za nohy od prsů matek, a jejich nevinné hlavy tříštili o skály; jiné zase, nikoliv bez žertov-

ných poznámek, do řek pozpátku vrhali, a svědectví ukrutnosti a nelidskosti své vydávali posměčným voláním, kterýmž vybízeli padající těla, aby tančila; jiná dítka zase zároveň s matkami špicím nelidských svých mečů vydali na pospas.

Dubové šibenice budovali, široké, ale tak nízké, aby nohy zvěšených málem země se dotýkaly; z kterýchžto šibenice jedna každá, jak říkali, na počest a k poctivosti Spasitele našeho a jeho Apoštolů, třinácti osobám byla určena; a přiloživše oheň k zvěšeným, za živa je na popel pálili.

Těm pak jatým, které na živu ponechati chtěli, paže napolo utínali a s rukama bezvládně visícíma je propouštěli s tímto za útěk pokáráním: Zaneste tento dopis s touto zprávou těm, kteří se nám vyhýbají, v horách se schovávajíce.

Takovouto smrtí pak běžně pány i šlechtice mořili: z tyčí vidlovitě rozsochatých zdělali rošty a pod nimi

malý oheň rozdělávali, a ubožáci na rostech pomalu, s velkým nářkem a v zoufalství utrpení duši svou vypouštěli.

Viděl jsem na jednom místě čtyři nebo pět z mocnějších pánů na takové rošty položené a spalované; a ne daleko bylo viděti dva nebo tři další rošty postavené k týmž účelům; a když se pálení stávali velkým křikem tam slyšitelným hejtmanovi obtížnými a v klidu ho rušili, kázal hejtman, aby byli do smyček pověšeni a uškraceni. Hejtmanův biřic však, jenž horší byl kata, který nebohé páli (a znám jméno biřice i jeho příbuzné v Hispalii) zabránil, aby se tak stalo, a místo toho dal do jejich úst vložit roubíky, aby nebylo nářky slyšet, a sám dříví přikládaje zůstal na místě, až k jeho libosti upečení duši vypustili. Těchto a jiných nescíslných věcí svědky jsou oči mé. Protože pak věru všichni, kdož možnost měli, jako moru se vyhýbali čeledi tak nelidské, vši zbožnosti zpronevěřené, lidského rodu zhoubkyni a nepřítelkyni, a v horách úkryty vyhledávali, Španělé psy lovecké a lité tak vycvičili, aby Indižce na první pohled a bez prodlení nejmenšího času rozsápali a sehltili jako vepře. Tito psi veliké zpuštění a zla páchali. A protože někdy (zřídka však) Indižci spravedlivým přirozeným právem k tomu vedeni, některé Španěle zabili, Španělé mezi sebou takový zákon vyhlásili, že za jednoho zabitého sto Indižců bude dáno k zavraždění.

O královstvích, ježto ostrov Hispaniola obsahoval

Tento ostrov Hispaniola obsahoval pět převelkých království a tolikéž velmocných králů, jichž byli poslušni ostatní páni, kterých počet byl bez čísla. Bylo také několik krajů, kterýchž páni žádného z oněch králů za vyššího neuznávali. Z těchto království jedno bylo nazýváno Magua, což znamená rovina. Tato rovina jest věc nad jiné ve světě pozoru a poznání hodná a s podivením

se spatřuje; neboť od poledne k půlnoci na osmdesát mil se prostírá; širokosti pak jest věru pět, osm a na některých místech deset mil. Se všech stran pak jest horami velmi vysokými uzavřena a obklopena. Rovinu tuto svažuje více než třicet tisíc řek a pramenů, z nichž dvanáct velikostí nezádá slavným oněm řekám Ebru, Dueru a Guadalquiviru. A všechny řeky a prameny, které vyvěrají z hory, jež se svažuje k západu, (a jejich počet jest dvacet tisíc), jsou na zlato přebohaté. Touto horou ohraničena jest provincie Cibao, podle které doly Cibaoenské jsou pojmenovány, (z nichž pochází ono vytečné a čisté zlato, u nás dvaceti čtyř karátovým zvané). Král a vládce tohoto království slul Guarionex, kterýž měl pod svou svrchovaností vasaly a pány tak mocné, že jeden každý z nich mohl ke službě krále Guarionexe přivést šestnáct tisíc vojáků. Ze kterýchžto pánů některé jsem znal. Tento král byl přeochoťný a velkou mravností nadaný, povahou svou mírumilovný a králům Kastilie velmi oddaný; řečený král svým poddaným uložil a nakázal, aby jeden každý z nich nádobu z rohože upletenou, kteráž se cascauel, to jest zvonek nazývá, zlatem naplněnou Španělům dával; když postupujícím časem toto plnit nemohli, přikázal jim, aby rozpůlivše nádobu ve dvě, jednu část naplňovali. Obyvatelé tohoto ostrova totiž skorem žádnou známost ani zkušenost v kutání zlata z dolů neměli. Kasika Guarionex se nabídl ke službě Kastilského krále pod tou podmínkou, že mu bude dovoleno, aby dal obdělávati půdu mezi přístavem Isabella, kde Španělé prvé přístřeší svého pobytu sobě zbudovali, až k městu Svatého Dominika, což jest padesáti mil dlouhosti. Říkal totiž, a řeč tato se nikterak pravdě nepřičila, že jeho poddaní nemají ve zvyku, aniž jsou zběhlí, zlato z dolů dobývat. V těchto slibech by byl snadno, jak vím, a pilně stál, a z tohoto výnosu přes tři miliony kastilských korun Král by byl přijímal, a na onom ostrově padesát měst větších Sevilly by dnes bylo možno zříti.

Jakou odplatu však a odměnu dali králi tak laskavě-